

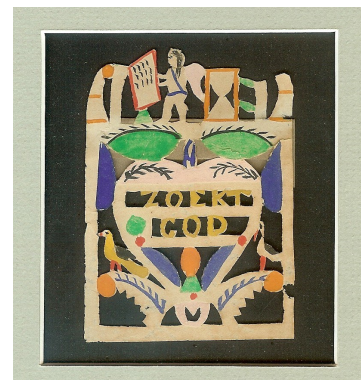
Psaligrafie

Tijdens de verzamelbeurs van zondag 25 februari in Eerde laat Theo Adriaanse uit Oosterhout zijn verzameling psaligrafie zien. Psaligrafie is een duur woord voor schaar- en knipkunst. Theo liet in november 2016 zijn verzameling zandlopers zien op de verzamelbeurs. Hij vond het heel leuk om een tentoonstelling te houden en bood direct aan dat hij dat ook nog wel een keer wilde doen met zijn verzameling knipkunst. Ik dacht weer aan dit aanbod toen ik op de verzamelbeurs een mapje tegenkwam met ansichtkaarten van knipkunst. Toen ik Theo vroeg of dit iets voor hem was en of hij weer een tentoonstelling wilde houden, ging hij direct akkoord.

Tijdens zijn zoektocht naar zandlopers kwam Theo allerlei items tegen met voorstellingen van zandlopers erop. Die werden aan zijn verzameling toegevoegd. Hij kwam diverse papierknipsels tegen met een zandloper erop (het teken van de vergankelijkheid). Later is hij ook andere prenten gaan verzamelen, zonder zandlopers. Zijn probleem is dat hij eigenlijk heel veel mooi vindt en dat er dan dus zo weer een nieuwe verzameling bijkomt.

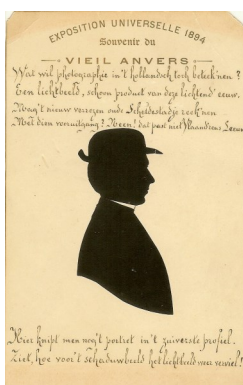
Hier rechts op de foto staat een van de eerste prenten in zijn verzameling. De prent is gemaakt door Jantje den Prentenknipper. Jantje leefde van 1799 tot 1870. Hij trok in Zeeland van dorp tot dorp en overnachtte op boerderijen. Als dank voor de genoten gastvrijheid knipte hij dan de boerderij, een voorstelling met Bijbelse figuren of een huwelijksgedenkstuk.

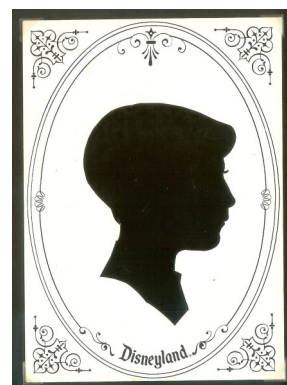
VERZAMELAAR VAN DE MAAND FEBRUARI 2018

Psaligrafie wil dus zeggen schaarkunst of papierknipkunst. Het woord is afgeleid van het Griekse woord voor schaar, psalis. De kunst van het knippen of snijden van papier is in China ontstaan en via de zijderoute naar Nederland gekomen. Vanaf de 17e eeuw wordt de kunst in Nederland beoefend. In eerste instantie vooral door kloosterlingen en de goeode burgerij. In de 19e eeuw werd het papierknippen echt een volkskunst. Vooral silhouetten werden op markten en kermissen geknipt.

In de jaren '50 richtte de papierkunstenaar Wiecher Tjeerd Lever een museum voor papierknipkunst op in Muntendam. In 1965 verhuisde het museum naar Westerbork. Het museum bestaat nog steeds. Naast wisselende tentoonstellingen worden er ook workshops gegeven om zelf het papierknippen te leren en er zijn materialen te koop. Ieder kunstwerkje wat geknipt of gesneden wordt is uniek. Het is onmogelijk om 2 keer precies hetzelfde te knippen. Om voor zijn museum extra inkomsten te genereren liet Wiecher Tjeerd Lever ansichtkaarten maken van zijn knipsels. Het papier voor papierknipkunst is aan een zijde wit en de andere zijde is zwart. Het is bijzonder om te zien dat sommige ansichtkaarten zowel in de witte als in de zwarte versie zijn gemaakt. Wiecher Lever heeft een zeer uitgebreid oeuvre van knipsels en ansichtkaarten.

De knipkunst is een voorloper van de fotografie. Als je vroeger een attractie of een wereldtentoonstelling bezocht dan was er vaak een knipkunstenaar die in een mum van tijd je profiel kon knippen als aandenken aan je bezoek. Theo heeft diverse van die geknipte silhouetten in zijn verzameling. Onder andere het silhouet op de foto hiernaast van een bezoeker aan de wereldtentoonstelling van 1894 in Antwerpen. Theo heeft niet alleen heel oude knipsels in zijn verzameling. Hij heeft bijvoorbeeld ook een paar knipsels die zijn gemaakt voor een bezoek aan Disneyland Parijs. Deze silhouetten zitten in een mapje. Meestal zijn silhouetten ingelijst. Naast de prenten met silhouetten heeft Theo ook postzegels en noodgeld met silhouetten in zijn verzameling.

Een andere vorm van psaligrafie is de canivet. Hierbij werden 4 lagen papier op elkaar gelegd. Met een mesje werd dan een ragfijn kantwerk uitgesneden. Dit mesje heet een canivet en daarom is de papierkunstvorm ook zo genoemd. In het Duits wordt dit kantwerk ook wel Spargel genoemd omdat het lijkt op de takjes van een aspergeplant. Als het snijwerk klaar was kreeg ieder vel een ander icoon van een heilige en delen van het kunstwerk werden door een andere kunstenaar met aquarelverf ingekleurd.

Theo heeft ook enkele voorbeelden van de Chinese papierknipkunst. Die zijn vaak van rood of groen papier gemaakt. De draak op de foto hiernaast is zo mooi gemaakt dat Theo wel een beetje twijfelt of hij echt geknipt is.

Verzamelbeurs

Als u meer van deze verzameling wilt zien of weten, kom dan op zondag 25 februari 2018 naar de verzamelbeurs in Eerde. Daar liet Theo Adriaanse zijn verzameling psaligrafie zien.

Update: Theo Adriaanse is op 22 september 2023 overleden.

Door Hannie van Duijnhoven, secretaresse van de afdeling Zuid Nederland van De Verzamelaar